

VIZITA ÎMPĂRATULUI FRANCISC IOSIF I LA TÂRGUL GĂINII DIN ANUL 1852*

Marinel CHIRIȚESCU**

The Visit of Emperor Francis Joseph I to Târgul Găinii in 1852

Abstract. *In order to understand the dynamics of the “Girls’ Fair”, we consider it significant to dwell on the Austrian emperor’s visit to the fair in 1852 and provide detailed information about this visit to Moșilor Country and Găina Mountain. We offer an additional argument to the idea that the leaders of the Romanians wanted to ensure that, through this visit, the monarch would immediately realise the real situation with the mobs and “decorate” the Romanian nation. Recovering the representations, speeches and facts, we offer an important sequence from the history of Transylvania in the mid-nineteenth century, by focusing on the Romanian reality and on information provided by the emperor’s visit.*

Keywords: *travel, Moșilor Country, Avram Iancu, decoration, Găina Mountain.*

Cuvinte-cheie: *călătorie, Țara Moșilor, Avram Iancu, decorație, Muntele Găina.*

Târgul Găinii sau „Târgul de fete” de pe Muntele Găina este cea mai mare sărbătoare populară montană în aer liber din România¹. Pentru a înțelege mai bine dinamica acestuia, am considerat că este relevant și oportun să ne oprim asupra vizitei împăratului austriac Francisc Iosif I la Târgul Găinii din anul 1852, să oferim informații detaliate despre acest periplu în Țara Moșilor și la Târgul de pe Muntele Găina, și să prezentăm și analizăm următoarele aspecte: contextul istoric în care a fost făcută vizita imperială, scopul călătoriei suveranului, rolul lui Avram Iancu în modificarea traseului și în pregătirea vizitei împăratului, desfășurarea vizitei monarhului, cauzele refuzului lui Iancu de a se întâlni cu suveranul.

Vizita împăratului Francisc Iosif I în Transilvania și în Munții Apuseni a fost prezentată și analizată de mai mulți autori (Doru Radosav², Petre Din³,

---

* Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului POCU 153770, cu titlul: *Accesibilitatea cercetărilor avansate pentru o dezvoltare economică sustenabilă – ACADEMIKA*, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020.

** Doctorand, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, România; e-mail: marinel.chiritescu@uab.ro.

¹ *Târgul de Fete* 2021, p. 6.

² Radosav 2002, p. 251-252.

³ Din 2006, p. 173-178.

Silviu Dragomir⁴, Octavian Tătar⁵). Cu toate acestea, expunem și noi câteva opinii referitoare la vizita imperială în Țara Moșilor și pe Muntele Găina, ca parte a călătoriei din Transilvania și dorim să oferim o argumentare în plus la ideea că Avram Iancu și fruntașii românilor au vrut ca prin această vizită împăratul Francisc Iosif I să constate la fața locului situația reală a moșilor și să „decoreze” națiunea română.

Franz Joseph al Austriei (în română Francisc Iosif I, în cehă František Josef I, în maghiară Ferenc József I, în italiană Francesco Giuseppe I, în croată Franjo Josip I), a fost din 1848 până în 1916 împărat al Austriei din Casa de Habsburg, rege al Ungariei, al Boemiei și al Croației, mare duce al Bucovinei, marchiz de Moravia, mare voievod al Voievodatului Serbia, mare principe de Transilvania (fiind ultima persoană care a ocupat această funcție între 1848 și 1867). Francisc Iosif I (1830-1916) a fost una dintre marile personalități istorice care, la vârsta de 22 de ani, a vizitat și a participat la Târgul de pe Muntele Găina⁶, în al treilea an de guvernare din lunga domnie de 68 de ani.

Vizita împăratului Austriei, Francisc Iosif I, în Țara Moșilor și la Târgul din 21 iulie 1852 de pe Muntele Găina⁷ a avut loc după momentul revoluției din 1848-1849, când moșii conduși de Avram Iancu și-au dovedit atașamentul față de tron, când s-au luptat alături de imperiali cu ungurii și i-au împiedicat pe insurgenții maghiari să ocupe regiunea muntoasă cuprinsă între „Sameș, Mureș și isvoarele Crișurilor”⁸.

La 2 septembrie 1849 guvernatorul austriac al Transilvaniei, baronul Ludwig von Wohlgemuth, a adresat o circulară către poporul român prin care anunța că odată cu înfrângerea Ungariei nu mai era necesară ridicarea maselor la arme, fiind dizolvat Landsturmul, care apăruse stăpânirea legală. Totodată, a fost anunțat că egalitatea și dreptatea se vor preface în adevăr în întreaga monarhie, și în scurt timp și în Transilvania, prin înființarea instituțiilor necesare. Românii s-au conformat înștiințării date de guvernatorul Transilvaniei⁹.

La 15 septembrie 1849, Avram Iancu se supunea guvernatorului Ludwig von Wohlgemuth, apoi îi scria lui Mihail Andreica, numit de el prefect în locul decedatului Buteanu, care servise ca tribun în bătăliile cu Imre Hatvani și mai apoi, ca prefect și în cele purtate împotriva lui Kemény Farkas, că toate prefecturile românești erau desființate de guvernator, deoarece Landsturmul nu mai era necesar. Avram Iancu îi cerea lui Mihail Andreica să

---

⁴ Dragomir 1988, p. 1-372.

⁵ Tătar 1997, p. 59-65.

⁶ CL 2019, p. 1-2.

⁷ Todea 2020, p. 391.

⁸ Rosetti 1929, p. 118.

⁹ Suciu, Bolovan 1997, p. 1018-1019, 1035.

desființeze și el lagărul militar al prefecturii, format din trupe populare românești, să-i trimită pe zărândeni la casele lor și să-i îndemne a fi și în continuare loiali împăratului care îi va alina pe fiecare în parte și națiunea română în întregul ei cu „sfânta dreptate” promisă popoarelor imperiului¹⁰.

Tronul imperial era puternic și fusese salvat și prin jertfa a mii de români uciși în timpul revoluției de la 1848-1849 și arderea a 300 de sate românești. Nu era cazul ca după aceste sacrificii națiunea română să cadă iarăși victimă umilințelor și prigonirilor maghiare. Acum ea era conștientă de drepturile sale, iar acestea erau promise și meritate¹¹.

După atâtea suferințe Avram Iancu și moții săi au sperat că vor primi o răsplată binemeritată după cum le făgăduise împăratul Ferdinand I (1835-1848) și comandantul suprem al Transilvaniei, baronul austriac general Anton Puchner, încă din 1848, prin proclamațiile emise unele după altele, iar apoi împăratul Francisc Iosif I în februarie-iulie 1849, care le-au promis școli naționale, libertate și drepturi pentru națiunea română¹².

Cu toate acestea se pare că românii și-au schimbat doar conducătorii, întrucât de-abia scăpați de guvernanții, militarii și comisarii maghiari, au căzut sub autoritatea celor austrieci. Dar la nivelele inferioare ale aparatului austriac (cercuri, subcercuri, districte etc.) funcționarii aparatului neoabsolutist erau câteodată de naționalitate maghiară. Moții n-au înțeles cum era posibil ca ei, care au luptat pentru națiune și împărat, iar ungurii împotriva lor, să cadă iarăși jertfă umilințelor și prigonirilor maghiare¹³. Deși, între toamna anului 1848 și vara lui 1849, ungurii și austrieii au fost adversari, ei și-au păstrat mentalitatea de stăpâni ai românilor¹⁴.

După tracasările și necazurile suferite de români, de prefecti și de tribuni, urmate de încercarea de arestare a lui Avram Iancu de la Câmpeni, din decembrie 1849, când moții l-au scos cu forța din mâinile jandarmilor și arestarea preventivă a lui Axente Sever, decorarea frunțașilor români semăna cu o simplă batjocură. Era necesar, potrivit lui Papiu Ilarian, să fie decorată națiunea cu drepturile și libertățile promise și apoi persoanele fizice. De aceea o parte a frunțașilor români, printre care și Avram Iancu, au refuzat decorațiile imperiale¹⁵.

Avram Iancu a dat o declarație la Prefectura poliției orașului Viena în care sublinia și motiva că el, garant al poporului pe care l-a îndemnat să creadă

---

¹⁰ *Ibidem*, p. 1018; Dragomir 1988, p. 295.

¹¹ Suci, Bolovan 1997, p. 1035, 1041; Balog 2019, p. 79-83.

¹² Suci, Bolovan 1997, p. 1012, 1040.

¹³ *Ibidem*, p. 1032.

¹⁴ *Ibidem*, p. 1011.

¹⁵ Pascu 1972, p. 146-147; Pervain, Chindriș 1972, p. 26-27; Suci, Bolovan 1997, p. 987-1123.

că promisiunile împăratului vor prinde viață, nu poate primi decorația până când drepturile și libertățile constituționale, egalitatea națiunii române cu celelalte națiuni nu vor deveni realitate. Fostul prefect Avram Iancu nu putea să apară în ochii poporului în postura unui nemernic care l-a amăgit cu cuvinte frumoase, dar goale. Dacă ar fi acceptat atunci decorația și-ar fi blocat orice posibilități de a întreprinde în viitor ceva pentru împărat și națiune¹⁶.

Având argumentul participării la luptă, până în ultima zi, împotriva trupelor ungurești rebele, liderii politici români, participanți la negocierile dintre 1849 și 1851 de la Viena, au vrut să obțină materializarea în constituția imperială a mai multor obiective înscrise în Petițiunea Națională, acel program revoluționar formulat la Blaj în 3-5 mai 1848, unde s-a depus jurământ de credință față de națiunea română și față de împăratul de la Viena. Cu toate acestea, împăratul și Curtea vieneză nu au dat recunoașterea cuvenită revendicărilor poporului român din Transilvania.

În perioada 1848-1851 și în anii următori, programele naționale românești au fost autonomiste și descentralizatoare atât în raport cu maghiarii, cât uneori și cu austriecii¹⁷. Totuși activitatea politică a românilor ardeleni de la mijlocul secolului al XIX-lea era axată pe recunoașterea lor ca națiune în Transilvania și fidelitatea acestora față de împăratul de la Viena.

În acest context, în vara anului 1852, împăratul Francisc Iosif I a anunțat o vizită în Transilvania¹⁸. După ce tânărul monarh a străbătut o parte dintre provinciile vestice și nordice ale imperiului (Silezia, Moravia, Galiția, Bucovina), a urmat vizita în Ungaria, apoi în Partium, Banat și Transilvania. Călătoriile imperiale sunt percepute ca evenimente care generează sărbători, festivități, jocuri și antrenează o detașare de cotidian¹⁹.

Vizitele imperiale erau făcute din rațiuni de propagandă și pentru consolidarea sentimentului dinastic al supușilor. În periplurile sale, împăratul Francisc Iosif I a fost preocupat îndeosebi de cunoașterea provinciilor imperiului, prin participarea la diverse activități: vizitarea de expoziții, târguri și edificii, aplicații ale armatei, inaugurarea unor obiective importante (canalul navigabil de la Porțile de Fier – 1896), oferirea de medalii și decorații supușilor. Împăratul a fost primit și în 1852 și după aceea, în regiunile vizitate din imperiu (1879 – Ungaria, 1880 – Galiția, 1891 – Banat, 1895 – Transilvania, 1914 – Banat), cu mult entuziasm de diferitele categorii sociale și naționalități ale imperiului²⁰.

---

¹⁶ Dragomir 1988, p. 308-310.

¹⁷ Suci, Bolovan 1997, p. 1011.

¹⁸ Pogăniș Ilie 2021, p. 66; Șandor, Gomboș 2004, p. 115.

¹⁹ Radosav 2002, p. 8; Din 2006, p. 173.

²⁰ Cârja 2022, p. 61.

În Transilvania, în vara anului 1852, unul dintre scopurile călătoriei tânărului monarh l-a reprezentat descoperirea la fața locului a realităților vastului imperiu, pentru ca astfel, cunoscând mai bine unele aspecte, să poată lua decizii conform propriilor convingeri, fără a se baza prea mult pe sfatul miniștrilor săi, de a facilita succesul politicii Curții vieneze și de a-i cunoaște la ei acasă pe locuitorii Țării Moților²¹. În viziunea liderilor români, vizita imperială în Transilvania oferea ocazia continuării dialogului politic dintre suveran și reprezentanții națiunii, cadru favorabil înaintării unor revendicări legate de medierea conflictului pentru păduri și dreptul la lemnărit al moților sau rezolvarea lui printr-o intervenție directă a împăratului²².

În vederea efectuării vizitei suveranului în Transilvania, autoritățile locale și cele centrale implicate au început pregătirile necesare, planificând amănunțit vizita²³. Aflat la Sibiu în acele momente, Avram Iancu a aflat despre drumul suveranului în Transilvania. Întors în munți, i-a convocat pe colaboratorii cei mai apropiați, dezvăluindu-le intenția de a-l invita pe împărat să viziteze Țara Moților, ținutul desfășurării luptelor cu ungurii, ca să vadă situația reală din munți. În 6 iulie a plecat la Sibiu împreună cu tribunul Mihail Andreica și cu Simion Bărnuțiu, astfel încât acesta din urmă să stăruie pe lângă guvernatorul Transilvaniei, prințul Karl von Schwarzenberg²⁴, pentru a determina schimbarea itinerariului împăratului. Cu această ocazie își lua asupra sa răspunderea organizării primirii împăratului în munți. La 11 iulie Iancu se afla la Deva, împreună cu câțiva tribuni în fruntea unei delegații, și-l ruga din nou pe principele Schwarzenberg, pe baza acordului cu Andrei Șaguna, să intervină ca monarhul să schimbe ruta călătoriei pentru a străbate Munții Apuseni în drum spre Alba Iulia²⁵. A stăruit atât de mult în propunerea sa, încât până la urmă a izbutit să obțină consimțământul tuturor. Înștiințat de dorința lui Avram Iancu și a moților, împăratul a acceptat să-și modifice traseul călătoriei, pentru a vizita și ținutul Câmpenilor. Monarhul a hotărât să-și modifice programul, schimbând traseul de la Brad prin Baia de Criș, pentru a urma drumul spre Hălmagiu, iar de acolo peste Muntele Găina la Vidra de Sus și la Câmpeni²⁶. Fruntașii români au văzut în gestul împăratului multă bunăvoință, dar, cu toate acestea,

---

²¹ Din 2006, p. 174; Petresc 2015.

²² Dragomir 1988, p. 312-314; Dragomir 2022, p. 424-428; Petresc 2015; Badea, Bodea 1976, p. 125.

²³ Din 2006, p. 175.

²⁴ Karl Borromäus zu Schwarzenberg (Karl Borromäus Fürst zu Schwarzenberg), uneori Carol al II-lea Schwarzenberg (1802-1858), a fost guvernator al Marelui Principat al Transilvaniei între anii 1851 și 1858.

²⁵ Pușcariu 1913, p. 28.

²⁶ Pascu 1972, p. 217-218; Pogan Ilie 2021, p. 66; Șandor, Gomboș 2004, p. 115.

lucrurile nu vor merge mai departe, căci nimeni nu a încercat să culegă roadele acesteia.

Firește, astăzi ne putem pune întrebarea de ce atâta insistență pentru modificarea traseului imperial? Credem că Iancu și ceilalți fruntași au dorit ca împăratul să vadă pe viu locurile unde, la 1848-1849, românii au săvârșit fapte de eroism, să vadă sărăcia locuitorilor și importanța pădurilor pentru moți, și, pe temeiul acestor realități, să ia măsuri de îmbunătățire a situației. Șansele pe care le oferea această vizită i-au determinat deci pe fruntașii moșilor să facă eforturi pentru a modifica ruta.

Deși nu a știut nimic sigur despre hotărârea împăratului, Avram Iancu, pe cheltuiala sa, pentru că de altfel nimeni nu se angajase să-l ajute, a dispus construirea unui pavilion din lemn cioplit, unde să instaleze o sufragerie pe Muntele Găina pentru masa împăratului și a înalților oaspeți ce îl însoțeau. Celor mai buni meșteri ciubărari le-a cerut să facă repede donițe și ciubere pentru a împodobi o mare poartă de triumf în Câmpeni, la intrarea dinspre Găina. S-a îngrijit să fie reparat drumul și podurile de lemn stricate, iar moșilor, ce-l ascultau fără cârtire, le-a cerut din timp să dea oaspeților caii cei mai frumoși și mai buni de călărit. Abia la 19 iulie 1852, când mai era puțin timp până să înceapă vizita, printr-o ștafetă de la Timișoara, i s-a comunicat lui Iancu schimbarea itinerarului, așa cum a dorit și că „împăratul în a 21-a iulie va să doarmă în Câmpeni, unde pe la Brad, Hălmașiu și preste Găina vrea a călători”²⁷. În acest timp, a trimis la Cluj după făclii, în caz că sosirea împăratului va fi amânată până noaptea târziu. L-a invitat pe George Barițiu să vină la Câmpeni ca să rostească un discurs în limba germană la sosirea suveranului și i-a scris lui Grigore Mihali să pornească împreună cu Simion Balint în întâmpinarea împăratului²⁸.

Programul vizitei imperiale din Transilvania a fost pregătit până la cel mai mic detaliu, pe zile și pe ore. În *Gazeta Transilvaniei*, din 5 iulie 1852, se spunea, spre exemplu, că „în 20 iuliu a.c. după amiază pe la 4 ore pe cându se crede că Mai. Sa va pasa preste frontiera Transilvaniei încoace ...”²⁹.

Și într-adevăr, la 20 iulie 1852, a avut loc intrarea triumfală a monarhului Francisc Iosif I pe teritoriul Transilvaniei „întâia oră pe pământul patriei noastre în Ardealu”³⁰. La punctul trecerii dinspre Banat în Transilvania, pe dealul Coșeviței, din comuna Margina, județul Timiș de astăzi, a fost ridicat un arc de triumf „forte mărețiu și pomposu”, decorat cu flamuri „negre-galbine, roșii albe, și vinete-galbine-roșii cu inscripțiunea Viribus

---

²⁷ Șterca Șuluțiu 1995, p. 143.

²⁸ Pogan Ilie 2021, p. 66; Șandor, Gomboș 2004, p. 116.

²⁹ *Monarchia* 1852a, p. 201.

³⁰ *Monarchia* 1852b, p. 205.

Unitis”³¹. Lângă acest arc de triumf erau adunați încă de dimineață, de la ora 9, numeroși demnitari militari și civili, alături de guvernatorul militar și civil, principele de Schwartzenberg, cărora li s-a alăturat pe la ora 9.30 și „episcopu diecesanu barone Andreiu Schaguna”³², viitorul mitropolit ortodox al Transilvaniei (1864), însoțit de protopopi și preoți, precum și de nobili maghiari din părțile Hunedoarei³³. Vestea sosirii monarhului a fost adusă la ora 12.30 de un dragon călare. Pe la ora 1 a sosit împăratul, având înaintemergător pe guvernatorul Ungariei, arhiducele Albrecht. Tânărul monarh a coborât din trăsură „între vivatele cele mai entusiastice”³⁴, fiind întâmpinat de principele guvernator. După care episcopul Andrei Șaguna, „îmbrăcat în întreg ornatul arhieresc”³⁵, a rostit o cuvântare în numele națiunii române și a bisericii în limba germană care începea astfel: „Maiestate Apostolică! Prea îndurate Domn și Împărat! Nu marginile expresiunilor noastre sunt și marginile simțămintelor pe care dorește astăzi inima noastră să le exprime ...”³⁶. Împăratul a răspuns că primește cu deosebită plăcere omagiile românilor și că e încredințat că aceștia și pe viitor, ca și până atunci, îi vor fi credincioși. Apoi a vorbit cu episcopul Șaguna, după care a trecut pe sub arcul de triumf și s-a apropiat de reprezentanții aristocrației maghiare, care, la rândul lor, i-au adus omagiul. Apoi între vivatele mulțimii s-a urcat în șaretă, îndreptându-se spre Dobra și Deva. Dintre cei prezenți, mulți au înmânat împăratului „rugări, pe care Monarhul le primi cu toată blândețea”³⁷.

La Deva, suveranul a fost întâmpinat de garnizoana orașului cu fast și onoruri militare, iar vicarul greco-catolic Ștefan Moldovan l-a primit cu o cuvântare de bun-venit. Apoi împăratul s-a odihnit pentru scurt timp la Magna Curia (Curtea Mare), fosta reședință a lui Gabriel Bethlen³⁸.

În continuarea traseului său, în cea de-a doua parte a zilei de 20 iulie 1852, coloana imperială s-a deplasat la Săcărâmb, unde Casa de Habsburg era principalul acționar al exploatărilor de aur. Tânărul împărat Francisc Iosif I, însoțit de guvernatorul transilvănean Schwartzenberg și de feldmareșalul Carol Kühne, îmbrăcat într-o mantie de mătase, a vizitat localitatea montană, instalațiile de preparare a minereului și mina de aur „Iozef” și a oferit înalte decorații unor membri ai elitei locale. Josef Franzenau, administratorul minelor de aur, a primit Ordinul „Franz Joseph”, în grad de Cavaler, iar

³¹ *Ibidem*; Din 2006, p. 177.

³² *Monarchia* 1852b, p. 205.

³³ *Ibidem*; Reiner 1888, p. 2-3.

³⁴ *Monarchia* 1852b, p. 206.

³⁵ Popea 1879, p. 46.

³⁶ *Ibidem*; *Monarchia* 1852b, p. 206.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Petresc 2015; Reiner 1888, p. 3.

protopopului român Sabin Piso i s-a decernat Medalia de Aur. Suveranul și înalții demnitari din suita sa au semnat în Cartea de Aur. La locul numit „Pădurea de argint”, monarhul a băut apă dintr-un izvor, care, de atunci, i-a purtat numele: „Izvorul Franz Josef”. În semn de încredere, împăratul a dormit în noaptea de 20/21 iulie la Săcărâmb³⁹. În acest timp, Avram Iancu l-a trimis pe Mihail Andreica, împreună cu alți tineri în Zarand, să pregătească primirea în satele pe unde urma să treacă alaiul imperial⁴⁰.

La 21 iulie 1852 suita împărătească a pornit la drum trecând prin Șoimuș și Ormindea, iar la ora 9.00 dimineața a ajuns în Pasul Vălișoara, pe hotarul dintre fostele comitate Hunedoara și Zarand. Aici, în Dealul Mare, între Băița și Brad, împăratul Francisc Iosif I a fost întâmpinat de prefectul pașoptist al Roșiei Montane, protopopul Simion Balint, alături de o mică delegație românească și de o ceată de moți călări, iar fiicele protopopului greco-catolic Grigore Mihali din Zlatna (fuseseră alese de către Avram Iancu, fiind vestite în tot Ardealul pentru frumusețea lor), îmbrăcate în frumoase costume naționale specifice Țării Moșilor, i-au oferit monarhului buchete de flori și au rostit un cuvânt de bun-venit în limba germană. Avram Iancu urma să-l aștepte pe Muntele Găina⁴¹. De aici protopopul din Roșia, Simion Balint, l-a însoțit pe monarh în călătoria prin munți⁴².

Continuându-și traseul, împăratul a mers la Brad, unde a fost întâmpinat cu „cele mai vii semne de omagiu și onoare”⁴³, apoi la Baia de Criș, iar pe la ora 12.00 convoiul imperial a ajuns la Hălmațiu⁴⁴, unde „poporul în cete sărbătorești, la număr nemăsurate, întâmpină și urmă pe împăratul cu fețe vesele și cu inimile pline de bucurie, care se manifestă în cele mai sincere strigări de vivate”⁴⁵.

Pe tot traseul, cortegiul ce-l însoțea pe împărat era compus din: o companie înarmată de soldați împărătești (husari) călare, șambelanii și rădvanele vieneze în care călătorea tânărul împărat cu suita sa oficială, ceata de moți călări cu protopopul Balint în frunte, autoritățile guberniale conduse de prințul Schwartzenberg și jandarmi călări, comandați de ofițerul Iosif Löwenhardt⁴⁶.

---

³⁹ Reiner 1888, p. 3; *Monarchia* 1852b, p. 208; *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁴⁰ Șandor, Gomboș 2004, p. 116.

⁴¹ *Ibidem*; Petresc 2015; Pogan Ilie 2021, p. 66; Mitu 2006, p. 205-206.

⁴² *Monarchia* 1852b, p. 208.

⁴³ *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁴⁴ Șandor, Gomboș 2004, p. 116.

⁴⁵ *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁴⁶ *Monarchia* 1852b, p. 208; Reiner 1888, p. 3-4; Petresc 2015.

După un popas de o oră, pe la ora 13.00 împăratul a plecat de la Hălmagiu⁴⁷, prin Hălماغel, spre Muntele Găina, unde se desfășura vestitul târg dintre țări. Serbarea populară din 21 iulie 1852 de pe Muntele Găina s-a bucurat de o amplă participare, la acea manifestare luând parte „la așanumitul târgul fetelor – cu miile – bărbați și femei, tineri și bătrâni”⁴⁸.

În 21 iulie 1852, către amiază, Avram Iancu l-a trimis pe Mihail Andreica, tribunul său din Câmpeni, cu o ceată de 100 de călăreți ce purtau patru stindarde, de la Găina pe drumul Hălmagiului, pentru a servi ca escortă de onoare tânărului împărat habsburg. „Pe la 4 ore, ajungând Mai. Sa în vârful Muntelui Găina”⁴⁹ în plină zi de târg, „între mulțimea prea numeroasă, în haine sărbătorești”⁵⁰ trebuia să fie întâmpinat de Iancu care pregătise aici porți triumfale, colibe de frunzari și mese pentru recreere. „Craiul munților” a venit de dimineață să supravegheze pregătirile primirii. Tradiția locului spune că Avrămuț, cum îi ziceau moșii, ar fi pregătit pe Muntele Găina în locul numit „Chipul împăratului”, o masă unde să ia suveranul prânzul. Pe lespeda de piatră, unde Avram Iancu și monarhul Francisc Iosif I urmau să prânzească împreună, ar fi pus pe cineva să cioplească cuvintele rămase proverbiale „Un nebun și un mincinos nu se vor putea întâlni niciodată”. Cuvintele acestea explică comportamentul avocatului român pe tot parcursul vizitei, refuzul său de a-l întâmpina pe împărat, argumentând de câte ori era întrebat, că are încă multe de isprăvit. Primirea de pe platoul Găinii va fi condusă de către protopopul Balint, după ce „craiul munților” plecase cu două ore înainte de sosirea monarhului în mare grabă spre Câmpeni. Și mama lui Avrămuț, Maria, l-a întâmpinat pe împărat tot pe platoul Găinii, fluturând în mâini un steag alb în fruntea unei cete de moațe călare. Femeile i-au oferit monarhului mâncăruri românești tradiționale pe care acesta, se pare, le-a apreciat, găsind delicios „balmoșul” pregătit pentru prânzul împărătesc⁵¹.

Aici, pe Muntele Găina, cu ocazia acestui târg, conform protocolului stabilit, împăratul trebuia să-i înmâneze lui Avram Iancu decorația imperială pentru participarea la lupta din Munții Apuseni, împotriva armatei lui Lajos Kossuth. Se spune că împăratul s-a simțit jignit că nu a fost întâmpinat de Iancu, mai ales că informatorii lui i-au raportat că acesta s-a aflat pe platoul târgului, dar că nu a dorit să primească decorația la acest târg, ci la Câmpeni,

---

⁴⁷ Șandor, Gomboș 2004, p. 117.

⁴⁸ Pușcariu 1913, p. 28-29.

⁴⁹ *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁵⁰ Pușcariu 1913, p. 29-30.

⁵¹ Dudaș 1989, p. 204-205; Dragomir 1988, p. 343-345; *Monarchia* 1852c, p. 211; Mitu 2006, p. 205-206; Pascu 1972, p. 217-218; Pascu, Pervain 1976, p. 65; Șandor, Gomboș 2004, p. 117; Teodor 1972, p. 164-174.

pentru a nu conturba desfășurarea normală a serbării tradiționale anuale moțești⁵².

Cuvântarea omagială a protopopului Simion Balint, în limba latină, „cu care a primit pe Maiestatea Sa Împ. Austriei Francisc Iosif I în vârful Gainii”⁵³ a fost reprodusă în *Gazeta Transilvaniei*, cât și traducerea în română „Перомѣніѣ” – „Pe româniă”, care s-a făcut cu alfabetul chirilic (utilizat pentru scrierea limbii române până în 1862):

„Augustissime Cezare!

Bucuria ce o simte poporul românului locuitoriu în munți acum, când din grația Maiestății tale sacre i se dă ocaziune a saluta față către față pe Împăratul său, el nu mi-o poate mai bine explica decât renoindu credința pe care a păstrat-o pururea ca pe cel mai scump odoru și pe care mai în anii trecuți s-a ivit a o întări și cu fapta.

Prea înălțate Cesare! Noi n-avemu nici case împărătești, nici pregătiri de mare cuviință; și ceea ce avem îți dămu, îți dămu ad. inimile noastre, pururea închinat ție, Preainălțate Împărate, și la mântuirea Austriei.

Drept aceea prea îndurate Împărate primește această jertfă, deși mică după mărimea ta, însă foarte mare după micșorimea noastră, și vezi, ca credincioșii români să te poată numi de restăurătoru al gintei române”⁵⁴.

Împăratul, în cuvântul de răspuns la alocuțiunea lui Balint, a elogiat pe scurt dar cu căldură devotamentul poporului român, curajul și eroismul său, dovedit prin fapte de arme și jertfe chiar și în zona în care se aflau. Apoi într-un cort făcut din frunze verzi a luat un scurt prânz alături de Simion Balint, Mihai Andreica, Axente Sever și alții⁵⁵.

Despre acel prânz, în 1884 îi povestea un bătrân lui Amos N. Tulea: „Maicămea au făcut balmoș de fărină de cucuruz și unt, din care a mâncat împăratul și l-a plătit împăratul cu 5 galbeni”⁵⁶.

În cinstea împăratului s-au dat pe platoul Muntelui Găina serbări însoțite de însuflețirea poporului⁵⁷. Intervievat în 1888 de un ziar vienez, la 36 de ani după vizită, ofițerul de jandarmi Iosif Löwenhardt, comandantul gărzii de corp a monarhului din acea vizită din 1852, a relatat că împăratul a ajuns pe creasta Găinei, la 5000 de picioare deasupra nivelului mării, după 18 ore de stat în șa, în locul unde se ține din bătrâni celebrul „Târg de fete”. Mai spunea Löwenhardt, că potrivit moșilor, doar o logodnă care a avut loc pe creasta Găinei poate aduce adevărata fericire valahă/adevăratul noroc valah.

---

⁵² Herman 1994, p. 65-66.

⁵³ Foiletonul 1852, p. 209.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ Șterca Șuluțiu 1995, p. 143; Tătar 1997, p. 59-65; Ursu 1966, p. 219.

⁵⁶ Tulea 1884, p. 3.

⁵⁷ Godea, Știucă 2011, p. 163.

În cinstea împăratului a fost organizat pe Găina un mare festival popular. Populația moțească din Zarand a fost prezentă în număr mare cu prieteni și cu rude. Împăratul a rămas adânc impresionat de primirea făcută, precum și de tradițiile moțești remarcate la „Târgul de fete” de pe Muntele Găina, între care dansurile „Călușarii” pe care doisprezece bărbați le dansau cu bețe lungi, „Ardeleana” și „Pe picior”, și de cântecele muntenești și dialogurile poetizate ale îndrăgostiților⁵⁸.

Pe vârful Muntelui Găina se spune că a așteptat monarhul sosirea Iancului, dorind să-l vadă și să-i vorbească. După ce împăratul a negat națiunea română, Avram Iancu i-ar fi răspuns: „N-am a veni acolo sus, fiindcă nu avem vorbă împreună. Un nebun ca mine, și un mincinos ca tine nu se pot înțelege”⁵⁹. Surprins împăratul ar fi spus: *Also heute sehen wir den Iancu nicht und nimmer mehr!* (adică așadar astăzi nu-l vedem pe Iancu și niciodată mai mult)⁶⁰.

După prânzul luat de monarhul austriac la Târgul Găinii din 21 iulie 1852 și participarea la serbări, înainte de asfințit, convoiul împărătesc s-a urcat pe cai și a început coborârea de pe Muntele Găina. Jandarmii călări, împărțiți la dreapta și la stânga lui Francisc Iosif I, făceau cale prin mulțimea poporului de pe Găina. Când convoiul a ajuns în Incești, trecând prin fața casei lui Avram Iancu din Vidra de Sus, unde erau adunați preoți în veșminte de ceremonie și mulți săteni, împăratul a oprit o clipă și a gustat din paharul de vin curat cu care l-a îmbiat Alisandru Iancu, tatăl eroului, în uralele consătenilor. Se pare că marea buluceală produsă de mulțimea poporului l-a speriat pe împăratul Francisc Iosif I, care după relatarea comandantului jandarmeriei din suita împărătească Iosif Löwenhardt, striga mereu: *Vorwärts gendarmen!* (Înainte jandarmi!), iar după alte multe relatări, tot acolo văzând că Iancu nu îl primește, ar fi întrebat: *Wo ist der Iancu?* (Unde este Iancu?). „Craiul munților” nu s-a întâlnit cu împăratul, nu s-a lăsat înduplecat nici de rugămințile tatălui său, nici de cele lui August Treboniu Laurian sau ale lui Simion Bărnuțiu. Întrebat de Bărnuțiu de ce nu vine, Iancu i-a răspuns: „Toate sunt în zadar”. Prințul Carol Schwartzenberg, guvernatorul Transilvaniei, văzând că Iancu lipsea, și-a manifestat neliniștea pentru siguranța lor și l-a întrebat pe Simion Balint: „Suntem în siguranță aici?”. La care Balint încerca să-l liniștească, spunându-i: „Stăm buni cu capul nostru”. De aici a continuat drumul spre Câmpeni, unde împăratul avea să înnopteze⁶¹.

⁵⁸ Petresc 2015; Reiner 1888, p. 3.

⁵⁹ Dianu 1933, p. 94-95.

⁶⁰ Georgescu 1922, p. 10. *Apud* Sterca Șuluțiu 2021, p. 30.

⁶¹ Dudaș 1989, p. 205; Ursu 1966, p. 220; Șandor, Gomboș 2004, p. 115-118; Sterca Șuluțiu 2021, p. 81-82.

Referitor la acest episod de la Incești, de la Casa Iancului, există și o altă variantă care ne spune că împăratul, după ce cobora de pe creasta Găinei, urma să rămână peste noapte în Vidra, în locuința tatălui lui Iancu. „Craii munților” l-ar fi așteptat pe Francisc Iosif I în casa părinților săi. Degeaba, pentru că în ultimă oră s-au făcut alte aranjamente. Fiind spre seară, împăratul a trecut în galop fără oprire prin Vidra, ajungând la Câmpeni pe la ora 22⁶².

La Câmpeni, unde Iancu a „mijlocit frumoasele și artificioasele portale, care fură clădite cu măiestrie din manufacturele muntenilor români, precum din donițe și coafe, doage, șindile, ș.a.”⁶³, împăratul a ajuns seara și a fost întâmpinat cu „arcuri și porți triumfale, stâlpuți verzi, flămuri nenumărabili: împărătești, provinciali și familiari”⁶⁴ și condus cu făclii aprinse, aduse din timp de Iancu de la Cluj, până la cartierul ce i s-a pregătit, sediul Legiunii „Avraria Gemina”. Iancu nu s-a întâlnit cu împăratul nici aici, nu a vrut să ia masa cu acesta alături de Simion Balint și Axente Sever. Se spune că s-a mulțumit să privească convoiul din mijlocul mulțimii, iar noaptea târziu, pe la ora 23, ar fi vrut să intre la împărat, dar nu a fost lăsat să meargă de Löwenhardt, din ordinul adjutantului Grünne și fără știrea lui Schwarzenberg. Löwenhardt nu i-ar fi permis să intre, spunându-i că monarhul doarme, iar Avram Iancu ar fi zis cu glas stins: „Atunci, doarmă în pace”. Acest lucru a avut ca rezultat și o ceartă între Schwarzenberg și Grünne. Nici a doua zi dimineața, în 22 iulie, liderul moșilor nu a putut fi înduplecat de Axente Sever, Simion Balint și Mihail Andreica să meargă în audiență la împărat. Iar toate încercările ulterioare de a-l determina pe Avram Iancu să se întâlnească cu monarhul la Detunata, Alba Iulia, Sibiu sau Cluj au rămas zadarnice⁶⁵.

Francisc Iosif I a plecat din Câmpeni, „centrul operațiunilor resbelice încontra rebelilor din anul 1848/9”, dimineața pe la ora 6 „printre mulțime, urmat de oftări și urări ... Doamne ține pe împăratul ca să ne ferească”⁶⁶.

De la Câmpeni monarhul a fost însoțit de mulțimea adunată de-a lungul drumului, de „strigări de vivate” până la Gura Roșiei unde împăratul a descălecat și a „cercetat șteampurile împărătești”. Apoi a mers la Roșia unde a fost primit de protopopul Simion Balint „în ornat bisericesc”⁶⁷. De aici s-a

---

⁶² Reiner 1888, p. 4; Dudaș 1989, p. 206.

⁶³ *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Șandor, Gomboș 2004, p. 118; Reiner 1888, p. 4; Tătar 1997, p. 59-65; *Monarchia* 1852b, p. 208; Mádly 2003, p. 39.

⁶⁶ *Monarchia* 1852c, p. 211.

⁶⁷ *Ibidem*.

suit la Detunata, unde „cu deosebită plăcere mănă bucate din străițele muntenilor” și un balmoș și a băut vin roșu din plosca protopopului Balint⁶⁸.

A mai mers călare până la Gura Cerbului, unde, descălecând, s-a suit în caleașcă și a călătorit prin Zlatna pe Ampoi în jos, „printre mai multe arcuri de triumf, înfrumusețate cu flamuri împărătești, cu de ale familiei domnitoare și cu cele ale patriei, fiind pretutindeni încântat de entuziasmul muntenilor”⁶⁹, iar pe la ora 5 după-amiaza a ajuns la Alba Iulia. La intrarea în oraș a fost întâmpinat de corporațiile maghiarilor și apoi de cele ale evreilor, de cler și episcopi. Episcopul romano-catolic Miklós Kovács a rostit o alocuțiune în latină, apoi episcopul greco-catolic Alexandru Șterca Șuluțiu a vorbit în germană⁷⁰. Cuvântarea episcopului român „a facutu asia impresiune în inima monarhului, încâtu o lacrima de îndestulare nu o au pututu ascunde de cătră cei cellu prive mai de aproape ...”⁷¹, se spunea într-un ziar al epocii.

„Iuțeala cu care a venit imperatoriul din Săcărâmb în Câmpeni este de mare însemnătate, dar ieșirea imperatoriului din Câmpeni e și mai mare”⁷², îi scria Avram Iancu lui Simion Bărnuțiu, la 15 august 1852, într-o scrisoare redactată din Câmpeni.

Dacă viteza cu care s-a desfășurat călătoria imperială prin Țara Moșilor a stârnit mirare, o și mai mare uimire a stârnit un aspect al atitudinii și comportamentului lui Iancu, respectiv refuzul său sistematic de a se întâlni cu împăratul la Târgul de la Găina, la Vidra de Sus sau la Câmpeni, după ce se implicase în mod practic în pregătirile privind primirea festivă a suveranului din Munții Apuseni.

„De ce?” – s-au întrebat contemporanii săi, aceeași întrebare punându-se mereu, până în zilele noastre. Răspunsuri s-au dat și se vor mai da, dar până în prezent niciunul nu a fost unanim acceptat. Dintre părerile emise, am selectat câteva care ni s-au părut mai semnificative. George Barițiu a fost de părere că Iancu „a refuzat să-l întâlnească pe împărat, plătindu-i astfel măcar o mică parte din ingratitudea sa față de români ...”⁷³. Principalul său biograf, Silviu Dragomir, vedea în atitudinea eroului un „protest categoric împotriva indiferenței dovedite de împărat în cazul moșilor”⁷⁴. Academicianul Ștefan Pascu, referindu-se la atitudinea demnă a „craului munților”, scria că

---

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 212.

⁷⁰ Mádly 2003, p. 35; Din 2006, p. 176.

⁷¹ *Monarchia* 1852d, p. 214.

⁷² Maior 1972, p. 112; Bogdan-Duică 1933, p. 135-137.

⁷³ Pascu, Pervain 1976, p. 65.

⁷⁴ Dragomir 1988, p. 320.

„Nimeni și nimic au l-a putut îndupleca - nici insistențele prietenilor, nici rugămintțile oamenilor să-și calce pe inimă, să-și încovoie șira spinării și să-și plece fruntea el, cel ce toată viața a stat drept, cu fruntea sus”⁷⁵.

Atitudinea sa, o sfidare care îl angaja doar pe el, nu a fost înțeleasă nici de membrii familiei sale și nici de mulți dintre prietenii săi, care încă mai credeau în „bunăvoința” împăratului, în mitul „bunului împărat”⁷⁶. A rata o altfel de șansă (audiența, posibilitatea obținerii unor avantaje personale) a fost în viziunea unora dintre colaboratorii săi o „nebunie”.

La baza atitudinii sale – „în fond un protest disperat al revoluționarului ale cărui speranțe se năruiseră o dată cu înfrângerea revoluției”⁷⁷ – a stat un complex de cauze, între care:

- sentimentele sale antihabsburgice – tot ce a făcut pentru a organiza călătoria a vizat: ca tovarășii săi să nu-l acuze de lipsă de înțelegere sau reavoință; că împăratul, ajuns la moți „acasă”, va repara printr-un gest potrivit jignirile și tratamentul ce i s-a aplicat în cursul vizitei din 1851 la Viena, că va rezolva justele cereri ale românilor, îndeosebi „problema” pădurilor în favoarea moșilor⁷⁸;

- ingratitudea Habsburgilor, neîncrederea sa în „bunăvoința” împăratului;

- convingerea că doar poporul, prin luptă, își putea hotărî soarta;

- decepția amarnică, după 1849, când a văzut spulberându-i-se unul după altul idealurile pentru care luptase;

- caracterul său intransigent, ce nu i-a permis să treacă peste crezurile sale politico-naționale.

S-a spus de către „oameni de-ai regimului, bine informați”⁷⁹ și că împăratul voia să-l facă baron cu rang de general pe Avram Iancu cu ocazia acestei vizite și apoi să dea românilor unele înlesniri⁸⁰. Orice s-ar spune în viitor, eroul românilor a rămas dator istoriei cu lămuririle necesare cunoașterii adevăratelor motive ale atitudinii sale⁸¹.

Atitudinea „craului munților”, refuzul obstinat de a se întâlni cu împăratul, a stârnit o totală nedumerire în rândul românilor, fiind într-adevăr una singulară, explicațiile aparțin contemporanilor și urmașilor, protagonistul păstrând tăcerea în jurul adevăratelor motive⁸².

---

⁷⁵ Pascu 1972, p. 219.

⁷⁶ Cârja 1996, p. 203-210.

⁷⁷ Maior 1972, p. 43.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 36.

⁷⁹ Sterca Șuluțiu 2021, p. 85.

⁸⁰ *Ibidem*; Mádly 2003, p. 38.

⁸¹ Dragomir 1988, p. 319.

⁸² Cârja 1996, p. 209.

Lui Iancu i se va da în mod semnificativ dreptate pentru atitudinea sa, în sensul celor spuse mai târziu de Alexandru Ciura: „e gestul din urmă al unui om mare, care s-a văzut tras pe sfoară, după ce i se făcuseră atâtea făgăduințe pe vremea când tronul Habsburgilor era în primejdie”⁸³. Faptul istoric al vizitei monarhului în munți, prin impactul asupra mentalului colectiv românesc, este în măsură să potențeze o dată în plus figura Iancului; „bunul împărat” nu dispare, mitul figurii sale trece însă pe un plan secundar⁸⁴.

În ceea ce ne privește, credem că Avram Iancu și apropiații lui au dorit ca împăratul să viziteze locurile bătăliilor de la 1848-1849, unde românii au săvârșit mari fapte de eroism, să constate la fața locului situația reală, sărăcia și nevoile moșilor, importanța pădurilor pentru ei și, pe temeiul acestor realități, să „decoreze” națiunea română cu drepturile așteptate de atâta vreme, să dispună măsuri de îmbunătățire radicală a situației moșilor. Dar acestea nu s-au întâmplat, cu toate că reprezentanții lor și populația românească au dat dovadă de loialitate și credință în continuare față de suveranul vienez, iar prezența monarhului în mijlocul populației din Transilvania a fost considerată ca fiind începutul unei noi ere a păcii. Vizita împăratului din anul 1852, cu toate că a fost un moment important, nu a adus nicio modificare a raporturilor cu Viena. Românii au fost decepționați de Viena pentru neîndeplinirea promisiunilor și cererilor formulate în numeroasele petiții, în care se sublinia de fiecare dată atașamentul cu care revoluționarii români au luptat pentru apărarea coroanei.

Pe fondul acestui sentiment de dezamăgire și neîmplinire națională, al inutilității eforturilor depuse în direcția emancipării și mai ales datorită conștientizării tot mai acute a lipsei de rezultate și a efemerității „alianței” cu Viena la 1848-1849, de acum se poate constata o schimbare în modul de receptare a „bunului împărat”, iar mitul lui Iancu va tinde să prevaleze. Cu alte cuvinte, este evident un început de destructurare a mitului împăratului, fapt ce se observă cel mai bine în raport cu imaginea lui Avram Iancu, aflată în tot cursul secolului al XIX-lea în plină expansiune în conștiința românească⁸⁵.

Dacă polonezii galițieni, în urma vizitei imperiale, pentru dovada de patriotism dinastic și de loialitate față de Habsburgi, au reușit să obțină de la împăratul Francisc Iosif I unele avantaje (evacuarea armatei din Castelul Wawel, unul dintre organizatorii vizitei imperiale a fost numit mareșal

---

⁸³ *Ibidem*; Dudaș 1989, p. 215.

⁸⁴ Cârja 1996, p. 209.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 207-209.

național ș.a.)⁸⁶, din păcate, românii nu au fost atât de pragmatici și nu au putut să culeagă roadele vizitei imperiale din 1852 din Țara Moșilor.

În amintirea vizitei suveranului Francisc Iosif I pe Găina, între piscul acoperit cu fâget al Găinei și cel pleșuv, în mijlocul unui platou mai mic și mai jos al muntelui, autoritățile au ridicat un monument făcut din granit, pe un fundament gros și înalt de aproximativ trei metri, având în vârf vulturul cu două capete⁸⁷. În anul 1898 Silvestru Moldovan spunea că inscripția de pe piatra monumentului „abia se mai poate ceti, fiind în parte ștearsă⁸⁸”. După unirea Transilvaniei cu România din anul 1918, monumentul a fost distrus de către locuitorii din Bulzești și Vidra de Sus⁸⁹.

Următoarea vizită a unui monarh pe Muntele Găina din Țara Moșilor, va fi cea a regelui României Ferdinand I din anul 1924. Cele două vizite monarhice pe Muntele Găina din 1852 și 1924, de la care au trecut 170 de ani, respectiv aproape 99 de ani, au fost generate de personalitatea lui Avram Iancu.

Traseul vizitei din 1852 a lui Francisc Iosif I din Transilvania a fost schimbat de tribunul Avram Iancu pentru a ajunge împăratul austriac pe Muntele Găina la Târgul Găinii, pentru a vedea cum trăiesc moșii, pentru a le acorda drepturile promise încă din timpul revoluției de la 1848-1849. Acest traseu Hălmașiu – Hălmașel – Platoul Găinii este păstrat în memoria urmașilor ca fiind „Drumul împăratului”.

Traseul vizitei din anul 1924 a reginei Maria și a regelui Ferdinand I al României din Țara Moșilor pentru sărbătorirea centenarului nașterii eroului național Avram Iancu, a cuprins și Muntele Găina, locul unde se desfășoară cea mai mare manifestare anuală a moșilor, a locuitorilor Munților Apuseni. Cu acea ocazie, pe vârful de 1486 m al Muntelui Găina, a fost instalată o cruce comemorativă, numită de atunci „Crucea Iancului”.

Prezentând și analizând contextul istoric în care a fost făcută vizita imperială în Țara Moșilor și la Târgul de pe Muntele Găina din anul 1852, scopul călătoriei monarhului, oferind informații detaliate despre rolul lui Avram Iancu în modificarea traseului, în pregătirea călătoriei și desfășurarea vizitei împăratului, arătând și posibilele cauze ale refuzului lui Iancu de a se întâlni cu suveranul, recuperând reprezentările, discursurile și faptele, am expus o secvență importantă din istoria Transilvaniei de la mijlocul secolului

---

⁸⁶ Cârja 2022, p. 61.

⁸⁷ Frâncu, Candra 1888, p. 67; Moldovan 1898, p. 104; Blăgăilă 1945, p. 26, 55; Tulea 1884, p. 3.

⁸⁸ Moldovan 1898, p. 104.

⁸⁹ Informatori Constantin Leahu, profesor pensionar din comuna Avram Iancu, sat Târșă, și Traian Chira, fost primar în comuna Avram Iancu, în vârstă de 88 de ani în anul 2023.

al XIX-lea, prin focalizarea realității românești și prin informațiile furnizate de vizita împăratului Francisc Iosif I.

Abrevieri bibliografice

- Badea, Bodea 1976 – Marin Badea, Gheorghe I. Bodea, *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Cluj-Napoca, 1976.
- Balog 2019 – Iosif Marin Balog, *Revoluția de la 1848-1849 în Transilvania: Vechi și noi controverse istoriografice*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca. Series Historica*, LVIII, 2019, p. 73-83.
- Blăgăilă 1945 – Ion Blăgăilă, *Târgul de fete depe Muntele Găina*, Arad, 1945.
- Bogdan-Duică 1933 – Gheorghe Bogdan-Duică, *Scrisoare de la Avram Iancul*, în *Gând românesc*, iulie-august, 1933.
- Cârja 1996 – Ion Cârja, *Avram Iancu și „bunul împărat” în sensibilitatea colectivă românească la 1848*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești*, II, 1996, p. 203-210.
- Cârja 2022 – Ion Cârja, *Românii din Transilvania și polonezii din Galiția în timpul Marelui Război. Între loialitatea dinastică și identitate națională (perspectivă comparată)*, în Gabriel-Virgil Rusu, Radu Gavrilă (coord.), *Istorie și economie la confluența Someșurilor – SATM 2022. Lucrările Școlii Academice „Dr. Teodor Mihali - bancherul” – SATM, 2022*, Cluj-Napoca, Dej, 2022, p. 57-70.
- CL 2019 – CL, *Mari personalități istorice la Târgul de fete de pe Muntele Găina*, în *Unirea*, 20 iulie 2019.
- Dudaș 1989 – Florian Dudaș, *Avram Iancu în tradiția poporului român*, Timișoara, 1989.
- Dianu 1933 – Romulus Dianu, *Târgul de fete. Simplă călătorie mintală*, București, 1933.
- Din 2006 – Petre Din, *Intrarea împăratului Francisc Iosif I în 1852 în Transilvania. Discurs și reprezentare*, în *Sargetia*, XXXIV, 2006, p. 173-178.
- Dragomir 1988 – Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, București, 1988.
- Dragomir 2022 – Silviu Dragomir, *Avram Iancu: o viață de erou*, Cluj-Napoca, 2022.
- Frâncu, Candrea 1888 – Teofil Frâncu, George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (moșii). Scriere etnografică cu 10 ilustrațiuni în fotografie*, București, 1888.
- Foiletonul 1852 – *Foiletonul*, în *Gazeta Transilvaniei*, 16 iulie 1852.
- Georgescu 1922 – Ion Georgescu, *Avram Iancu. Crâmpete din viața și din vremea lui*, Sibiu, 1922.
- Godea, Știucă 2011 – Ioan Godea, Narcisa Știucă, *Târgul de fete*, Cluj-Napoca, 2011.
- Herman 1994 – Ion Herman, *Târgul de fete*, București, 1994.
- Maior 1972 – Liviu Maior, *Avram Iancu. Scrisori*, Cluj, 1972.

- Marinel Chirișescu
- Mádly 2003 – Lajos Loránd Mádly, *Aspecte ale raporturilor dintre putere și societate în Transilvania în perioada neoabsolutistă*, disertație de masterat, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, 2003.
- Mitu 2006 – Sorin Mitu, *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*, Iași, 2006.
- Moldovan 1898 – Silvestru Moldovan, *Zarandul și Munții Apuseni ai Transilvaniei. Cu 9 ilustrațiuni și o schiță*, Sibiu, 1898.
- Monarchia* 1852a – *Monarchia austriacă*, în *Gazeta Transilvaniei*, 5 iulie 1852.
- Monarchia* 1852b – *Monarchia austriacă*, în *Gazeta Transilvaniei*, 9 iulie 1852.
- Monarchia* 1852c – *Monarchia austriacă*, în *Gazeta Transilvaniei*, 16 iulie 1852.
- Monarchia* 1852d – *Monarchia austriacă*, în *Gazeta Transilvaniei*, 19 iulie 1852.
- Pascu 1972 – Ștefan Pascu, *Avram Iancu. Viața și faptele unui erou și martir*, București, 1972.
- Pascu, Pervain 1976 – Ștefan Pascu, Iosif Pervain (coord), *George Bariț și contemporanii săi*, vol. III, *Corespondența primită de la Nicolae Maniu, Grigore Mihali, Ioan Fekete-Negruțiu, Ioan Antonelli, Iosif Many și Ioan Rusu*, București, 1976.
- Pervain, Chindriș 1972 – Iosif Pervain, Ioan Chindriș, *Corespondența lui Alexandru Papiu Ilarian (scrisori, documente, memorii, note)*, I, Cluj, 1972.
- Petresc 2015 – Dorin Petresc, *Memoria arhivelor. Kaizerul în vizită la hunedoreni*, accesat la 20 decembrie 2021, <https://zhd.ro/istorii/memoria-arhivelor-kaizerul-in-vizita-la-hunedoreni/>.
- Pușcariu 1913 – Ioan Cavaler de Pușcariu, *Notițe despre întâmplările contemporane*, Sibiu, 1913.
- Pogan Ilie 2021 – Aurora Pogan Ilie, *Avram Iancu și localitatea sa natală. Studiu monografic*, Cluj-Napoca, 2021.
- Popea 1879 – Nicolau Popea, *Archiepiscopul și Metropolitul Andreiu Baron de Șaguna*, Sibiu, 1879.
- Radosav 2002 – Doru Radosav, *Arătarea împăratului. Intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII-XIX). Discurs și reprezentare*, Cluj-Napoca, 2002.
- Reiner 1888 – B. Reiner, *Die erste Kaiserreise in Ungarn*, în *Neue Freie Presse*, 16 decembrie 1888.
- Rosetti 1929 – Radu Rosetti, *Un episod din anii 1848-49 în Transilvania. Apărarea Munților Apuseni în primăvara și vara anului 1849*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, IV, 1929, p. 81-126.
- Sterca Șuluțiu 2021 – Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpiniș, *Avram Iancu. Biografia din 1897*, Baia Sprie, 2021.
- Suciu, Bolovan 1997 – Dumitru Suciu, Ioan Bolovan, *Transilvania în timpul regimului neoabsolutist*, în Anton Drăgoescu (ed.), *Istoria României. Transilvania*, vol. I, Cluj-Napoca, 1997, p. 987-1123.
- Șandor, Gomboș 2004 – Teodor Șandor, Ionel Gomboș, *Muntele Găina. Urcușul spre pragul unui zeu*, Deva, 2004.
- Șterca Șuluțiu 1995 – Alexandru Șterca Șuluțiu, *Istoria horii și a poporului românesc din Munții Apuseni*, București, 1995.
- Târgul de Fete* 2021 – *Târgul de Fete de pe Muntele Găina cea mai mare sărbătoare populară în aer liber din România*, în *Unirea*, 29 iulie 2021.

Vizita împăratului Francisc Iosif I la Târgul Găinii din anul 1852

- Tătar 1997 – Octavian Tătar, *Axente Sever și atitudinea lui Avram Iancu față de vizita împăratului în Munții Apuseni în 1852*, în *Avram Iancu (1824-1872)*, Deva, 1997, p. 59-65.
- Teodor 1972 – Pompiliu Teodor, *Avram Iancu în memorialistică*, Cluj, 1972.
- Todea 2020 – Ioan I. Todea, *Transilvania – vatra neamului românesc. Horea – jertfa românilor ardeleni pentru țară, neam și credință în 1784-1785*, Cluj-Napoca, 2020.
- Tulea 1884 – Amos N. Tulea, *Găina*, în *Revista*, 4/16 martie 1884, p. 2-3.
- Ursu 1966 – Horia Ursu, *Avram Iancu*, București, 1966.